

**Rīgas Valda Avotiņa pamatskola – attīstības centrs**

# **HOMONĪMIJA**

**METODISKAIS DARBS**

**Autors: Uldis Veihmanis**

Rīgas Valda Avotiņa pamatskolas – attīstības centra  
latviešu valodas un literatūras skolotājs,

Mag.philol., zinātniskā grāda pretendents

**RĪGA**

**2017**

# HOMONĪMIJA

Vārdu krājumā ir vārdi, galvenokārt vārdu pāri, ar vienādu skanējumu un tik atšķirīgām nozīmēm, ka starp tām nav jūtams nekāds sakars, piemēram:

*spāre* (kukainis), *spāre* (jumta sastāvdaļa),

*lakta* (kalēja lakta), *lakta* (lakta vistām),

*mīkla* (maizes mīkla), *mīkla* (folklorā minamā mīkla),

*plucināt* (pluinīt), *plucināt* (ar karstu ūdeni),

*plāns* (pilsētas plāns), *plāns* (klons).

Vārdus ar vienādu skanējumu un vienādu rakstījumu, bet ar dažādām, savstarpēji nesaistītām nozīmēm sauc par **homonīmiem**.

Vārdus, kas ir savstarpēji homonīmi, vārdnīcās izceļ, visbiežāk raksta aiz katra vārda labajā pusē augšā alfabēta secībā mazos burtus vai arābu ciparus.

Piemēram:

*vilciens*<sup>a</sup> - pārvietošanās līdzeklis,

*vilciens*<sup>b</sup> - spalvas vilciens;

*cietums*<sup>a</sup> - ieslodzījuma vieta,

*cietums*<sup>b</sup> - priekšmeta īpašība.

Homonīmija ir nejauša vārdu skanējumu sakrišana. Starp homonīmu nozīmēm nekāda sakara nav. Vienāda fonētiskais ietērs šiem vārdiem ir **nejaušs**, jo katrs no tiem ir cēlies citādi. Diezgan bieži viens no homonīmiem ir latviskas cilmes vārds ar noteiktu nozīmi, otrs - aizguvums, tāpat ar noteiktu nozīmi, bet gluži citu. Piemēram:

*rota*<sup>a</sup> (rotas lietas), tāpat kā *rotāt*, ir latviskas cilmes vārds,

*rota*<sup>b</sup> (bruņoto spēku apakšvienība) ir aizguvums.

Lielā daļa homonīmu ir radušies, sakrītot latviska un aizgūta vārda skanējumam vai sakrītot divu dažādu aizguvumu skanējumiem.

Piemēram:

*ķimenes<sup>a</sup>* (augšs),

*ķimenes<sup>b</sup>* (koka traukam);

*lama<sup>a</sup>* (Dienvidamerikas dzīvnieks),

*lama<sup>b</sup>* (garīdznieks -Tibetā).

Visvairāk homonīmu latviešu valodā ir starp lietvārdiem un darbības vārdiem. Homonīmi kā vārdi ar vienādu skanējumu var radīt neērtības nozīmes uztveršanā.

Lietojot homonīmus tekstā, precīzi jāzina to nozīme.

Izmantotā literatūra:

Grīse Rasma, Heterotonu vārdnīca un heterotonijas pētījumi. R., Zinātne, 2009.,190.lpp.

## HOMONĪMI, HOMOFONI, HOMOFORMAS

1. Aina ar interesi teātrī gaida, kāda būs nākamā aina.
2. Daina griezās apkārt un apkārt, jo nekādīgi nevarēja sev apkārt ap kaklu apkārt krelles.
3. Putni bija salaidušies apsēs un gaidīja, kamēr zemnieks miežu lauku apsēs.
4. Kad attāls bija sazēlis, ciemos ieradās attāls radnieks.
5. Ziemas aukstajā laikā alpīnisti centās uzkāpt augstajā kalnā.
6. Tiklīdz sāka aust gaisma, sievietē sāka aust iesākto audeklu.
7. Ja dzīvniekiem ziemas salā nākas badoties, tie savā starpā barības dēļ badoties.
8. Kamēr saimnieka ķēve bija apkalta, kalēja brokastu maize apkalta.
9. Tu man bildi, ka bildi nevar piekārt pie sienas.
10. Stipru vēja brīžu dēļ mēs pārdzīvojām daudz nepatīkamu brīžu.
11. Manas bijušās kaimiņienes bijušās tumsā iet uz veikalu.
12. Kad Jānis koku cirta, matu cirta krita acīs.
13. Trīs dēli gāja pār dēli un ieraudzīja dēli.
14. Es nopirku zemeņu dēstu, tagad to dēstu savā piemājas dārzā.
15. Kad sāka dīgt labība, arī odi sāk krūmos dīgt.
16. Ja dzirdi, ka baznīcā sāk zvanīt, tad ej un dzirdi ganībās govīs.
17. Mašīna gāzē, kad iekļuvusi lietus gāzē.
18. Arī izcilās aktrises rūpīgi pirms pirkuma izcilās audeklu bažus.
19. Stāstot garu ievadu, es ievadu klausītājus grāmatu pasaulē.
20. Pienācis jauks maija vakars, un Maija jauks mīklu pīrāgiem, uzdodot grūtu mīklu bērniem.
21. Jums noteikti jāredz, cik šovakar gleznains debess jums.
22. Kad Andris kāpa pār kalnu, skatienam atklājās jūrmalas kāpa.
23. Kāre pēc salduma bija tik liela, ka dārgā medus kāre tagad ir manā somā.
24. Dzīvnieku kopējas saprata, ka viņām ir daudz kopējas intereses.
25. Vakara krēslā Madara iesēdās mīkstajā krēslā.
26. Kad nevari atslēgt lielo lādi, tu nesmuki lādi visu pasauli.
27. Plūcot ezerā skaisto lēpi, es dzirdu dziedam vakara lēpi.
28. Es negribu līst zem žoga, kad tik neganti līst lietus.
29. Kopā ar kaimiņu Lienu es lēni lienu gar mājas stūri.
30. Veroties rudens lietiņā, es veros mīļā lietiņā.
31. Kad sāk pūst rudens vēji, kartupeļi slapjās vagās pūst.
32. Es dēliņam pasaku, ka šovakar lasīšu interesantu pasaku.
33. Jāni, būvē lētāk, jo katra šķūnīša būvē tūkstošus nedrīkst ieguldīt!
34. Pirtī sametām tādu garu, ka ieraudzīju senču garu nākam pa taciņu garu.
35. Veļu laikā veļu lielo baļļu, lai iemērkta netīro veļu.
36. Vilku kažoku, kad durvīs ieraudzīju pelēku vilku.
37. Dēli ar dēli sita dēli.
38. Lietu glāzi vīna arī izmeklētājam, ka, neraugoties uz lielo lietu, neatteicās izmeklēt šo lietu par nozagto piemiņas lietu.

39. Ja tu tā vēlies, savu ieceri varu panākt ar varu.
40. No lielā sala pēkšņi apledojusti visa sala.
41. Mums visādi labumi solīti, bet netiekam tiem tuvāk ne par solīti.
42. Pa Latvijas lauku ceļiem ejot, brīžiem jābrien līdz ceļiem.
43. Kad no rīta ceļos, svētbildes priekšā nometos ceļos, tikai tad es dodos tālos ceļos.
44. Es droši griezīšu mašīnas stūri, lai apbrauktu kaimiņa mājas stūri.
45. Es iedzeru savas zāles, iznāku no sporta zāle un plūcu dārza zāles.
46. Drīz ausīs Jāņu dienas rīts, bet man ausīs vēl skan tavi čuksti.
47. Atceroties senās Ziemassvētku kaujas, mājas zēni pagalmā kaujas.
48. Mednieks atspēries vilka vilka ādu.
49. Es ekskursijā skatos brīnumjaukos dabas skatos.
50. Mana pelēkā Mince mana peli salmu kaudzē.
51. Sniegs, pavasarī strauji kūstot, sniegs ilgi gaidīto veldzi uzartajai zemai.
52. Kaut es sapnī planētu pa citu planētu!
53. Es rāvu auga ziedus, kas auga pie mana virtuves loga.
54. Tu mēri temperatūru, jo esi nobijies, ka slimo ar mēri.
55. Izmeklētājs man sola sēdēt uz apsūdzēto sola.
56. Zvēri, ka tavi mājas zvēri man neko sliktu nedarīs.
57. Divi mīlas pāri gāja pāri jaunajam tiltam.
58. Negaisa mākoņi ir tik zemi, ka, liekas, skars zemi.
59. Skolas sargam, par uzcītīgu krāšņu kurināšanu ziemā, direktore pasniedza krāšņu rozi.
60. Es nogāju garu ceļu, lai pirtī uzņemtu kārtīgu garu un ar savu garu iedvesmotu citus cilvēkus.
61. Kopā ar Viju viju skaistu puķu viju.
62. Kad zirgs sētā apmeta loku, uzliku viņam iejūga loku.
63. Lai kāds man pasaka, kas ir laba pasaka.
64. Dzīvo pats un saudzē visu dzīvo ap sevi.
65. Augu dienu to vien daru – ēdu un augu.
66. Lepns eju garām visām - īsām un garām.
67. Uzvedies tikai rāmi, gan atradīsim arī jaunu velosipēda rāmi.
68. Grozi kā gribi, bet jāpielasa pilni grozi.
69. Sētu dārzā puķītes, ja trakais bullis nebūtu apgāzis sētu, netieku iekšā pat uz sētu.
70. Paklupu vārtos un tā nu nelaimīgs te vārtos.
71. Vērsim lielu riņķi nāsīs dusmīgajam vērsim.
72. Kur dūmu kanniņu kāri? Jādabon kādu medus kāri, jo uz to visi ļoti kāri.
73. Nebirdini ne asaru, paskat, cik samakšķerēju upē asaru!
74. Žēli raudu, jo tikko dīķī atlaidu skaistu raudu.
75. Cik upē ķeseli vēzi, tik atradi lielu vēzi.
76. Laikam vairs nespējam tikt līdzī laikiem.
77. Tev tiesa, šī tiesa nav domāta nabagiem.
78. Kad ieraudzīju mucas tapu, uzreiz gudrāks tapu.